

БУКОВИНСЬКІ ЕТИМОЛОГІЇ

1. **Голони**, *-ів*, мн., заст. 'захворювання піднебіння у коней' (СлБГ 73) формально й семантично співвідноситься з гуц. (територія Румунії) *glóni* 'гній у набухлих яснах коня (їх солять і витискають гній, бо кінь не може їсти)' (Горбач 16), разом із яким буковинський діалектизм сягає псл. **golnъ*, варіантного щодо відновленого в літературі **golnъ*, пор. серб., хорв. *glanj* 'м'язовий вузол біля великого пальця руки, підвищення на долоні' (~ іс. **gel-* 'кругле, кулястий'; ЕССЯ 6, 210: із посиланням на етимологію І. П. Петлевої). Семантичний бік укр. лексем не перешкоджає запропонованому поясненню, оскільки значення 'гній у набухлих яснах' і 'захворювання піднебіння' (тобто його набухлість) фактично виступають завершальним етапом розвитку *(гнійна) пухлина', *(припухлість, гуля'. Повноголосна форма буковинського слова передбачає питому структуру *tolit* як для нього, так і для гуц. *glóni*, що змінило свій вигляд під впливом польського мовлення, якому властиве *glon* 'гуща', 'слиз' (ЕССЯ 6, 120: **glěнь/*glěнь*).

2. **Гидзи**, *гизі*, *-ів*, мн., рідк. 'туго заплетені за вухами коси' (СлБГ 82) як назва зачіски, свого роду прикраси, може зіставлятися із серб., хорв. *gizd*, ст., рідк. 'прикраса, убрання' та західнослов'янськими формами, що демонструють протилежне значення 'бруд', 'безлад', пор. дчес. *hyzd* 'гидота' та ін. < **gyzdъ* (ЕССЯ 7, 223: похідні з цією основою тут відновлюються винятково на південно- й західнослов'янському матеріалі).

3. **Гідо** 'стояк самотоки' (СлБГ 83) — форма із результатом переходу *đ' > r'*, пор. бойк. *diđo* поряд із *piđo* 'частина кросен, яка затримує переднє воротило з полотном', 'складова частина «віялок»', 'стовпок, на якому крутяться «віялки»' (Онишкевич І, 219),

зах.-волин. *did* 'деталь ткацького верстата для піднімання й опускання колішат' (Корзонюк 110), поліськ. *didōk, didik* 'прилад для перемотування пряжі на клубки; витушка' (Лисенко 65).

Перелічені форми сягають псл. **dedъ, *dedькъ, *dedikъ* (**ded-* — основа праes. до **dēti*), так само як їхні західно- й південнослов'янські паралелі на зразок чes. *dědek* 'столярний верстат', слц. *ded* 'т. с.', серб., хорв. *dědāk* 'мала вісь у плузі, вісь у колесі', словен. *ded* 'дерев'яний гніт у виноградному пресі'¹. Оскільки наявність *i < *ē* в укр. словах, як і наявність рефлексів того ж **ē* в інших прикладах, може бути наслідком «як давнього впливу основи інфінітива **dēti*, так і подальшої контамінації з **dedъ* 'avus'»², необхідно зважати на можливість виникнення вторинних форм із кореневим *ē* на якомусь етапі розвитку праслов'янської мови, тобто реконструкція праформ має враховувати діакронію **dedъ, *dedькъ, *dedikъ* : **dēdъ, *dēdькъ, *dēdikъ*. Помітна різниця в термінологічному вжитку рефлексів наведених архетипів протиставляє український (буков., карп., поліськ. — лексика ткацтва) західно- й південнослов'янському (лексика столярської справи й сільського господарства) ареалам.

4. **Друґало** 'дерев'яне пристосування для сукання ниток', **друґати** 'зукувати нитки на *друґалі*' (СлБГ 104) ~ гуц. закарп. *друґало* 'прилад для сукання', *друґати* 'сукати нитки' (МСГТ 52), похідні *друґал'ка, друґалка* 'велике веретено, яким зукують дві нитки в одну при виготовленні ниток для в'язання начиниць та ін., прядуть грубі нитки'³, *друґати* 'виготовляти мотузки з ниток'⁴ ← 'сукати нитки, мотузки' ~ слц. *drugati* 'прясти вовну товсто', пол. *drugac* 'прясти шнур із клаптів'⁵. Матеріал репрезентує ре-

¹ Варбоот Ж. Ж. К реконструкции и этимологии некоторых праславянских глагольных основ и отглагольных имен. II // Этимология. 1972. — М., 1974. — С. 55—56 (без східнослов'янського матеріалу).

² Там же. — С. 56.

³ Дзензелівський Й. О. Ткацька лексика українських говорів Закарпатської області УРСР // Studia Slavica. — Budapest, 1967. — Т. 13. — С. 214.

⁴ Липанець П. М. Українські південнокарпатські говірки Затися Виноградівського району Закарпатської області: Дис ... канд. філол. наук. — Ужгород, 1957. — Т. 2. — С. 24.

⁵ Дзензелівський Й. О. Знач. праця. — С. 215.

гіонально обмежену пізньопраслов'янську термінологічну словотвірну пару **droǵadlo* < **droǵati*. Належність твірного дієслова до порівняно пізнього шару праслов'янського словника зумовлена тим, що саме воно мотивоване іменником **droǵь* / **droǵa* (пор. серб. діал. *druga* 'велике веретено для перемотування пряжі'; ЭССЯ 5, 129: східнослов'янський матеріал тут представлений лише друс. і рос.-цел. формами), крім того, термінологічна (ткацька) спеціалізація у дериватів із основою **droǵ-* відзначена (частково) у сербських діалектах і в карпатському ареалі — території формування одного з центрів пізньопраслов'янського мовлення⁶. Про гніздо цел. **droǵ-*, а також про запозичення його похідних у румунську та угорську мови й зворотню інфільтрацію у слов'янські див. (Skok 445—446).

5. **Жабка**, *жабка* 'частина коси', 'деталь, якою кріпиться дишель до корпусу саней' (СлБГ 108) – бойк. *жабка*, ков. 'ковпачок на кінці осі' (Онишкевич I, 247), наддністр. *жабка* 'деталь у колесі, яка скріплює вісь' (Шило 115), молдав. *жабка* 'регулятор у плузі, який служить для піднімання й опускання лемеша', 'деталь гончарного кола' (Грінченко 469: в одній статті з *жабка* < *жаба*), рос. діал. симб., арханг., волог., курган., тюмен. *жабка* 'отвір, виїмка для веретена в жорнах млина', перм., тобол. 'поперечна планка веретена у млині, на якій тримається верхнє жорно', 'пристосування у плуга для регулювання глибини орання' (СРНГ 9, 50).

Лишаючи осторонь поверхову схожість зазначених форм із деминутива від *жаба* як прояв омонімії, звернімо увагу на ймовірну похідність виведеного на їхній основі давнього діалектного технічного терміна **žabьka* від **žabiti* (пор. рос. костром. *жабиться* 'жолобитися від спеки (про дерево)'; СРНГ 9, 50) за регулярною моделлю, пор. рос. *топить* > *топка*, *вырубить* > *вырубка* (напр., дерев) і под. З погляду етимології та структурних особливостей інтерес становить основа **žabiti*, що сягає іє-

⁶ Див., напр.: Гундин Л. А., Калужская И. А. Реконструкция карпатского регионального компонента позднепраславянского лексического фонда // Сравнительно-историческое изучение языков различных семей. Лексич. реконструкция. Реконструкция исчезнувших яз. — М., 1991. — С. 26.

*g(h)ēb(h)-, варіантного за вокалізмом до *gōb- ~ *g(h)eub(h)- ‘гнути, викривляти, кривизна’⁷, іншими словами — співвідношення варіантів однієї основи у парі *g(h)ēb(h)- : *g(h)eub(h)- за наявністю/відсутністю інфіксального *u чи *i (+ подовження вокалізму) ілюструє той самий тип варіювання структури, що репрезентується, напр., у *klēg- : *klōg- : *kleig- ‘кричати, дзвеніти’ (Pokorny 599).

Щодо інших слов’янських прикладів формування у словотвір-но-етимологічному гнізді *g(h)eub(h)- лексем із технічним значенням пор. ще *guba- рос. діал. *губá, губá* ‘викривлене дерево, вирите із землі з корінням, яке використовується для будівництва човнів’ (казан.), ‘руків’я великого носового чи кормового керма (на річковому човні)’ (волз., яросл., урал.), ‘поперечна жердина, вставлена в «голову пасти»’ (*губá пáстная*), колим. (СРНГ 7, 192; ЭССЯ 7, 164—165).

6. **Жáліти** ‘снятіти (про молочні продукти)’ (СлБГ 109) утворене від *žalēti — дієслова, що виступає рефлексом іс. *ghēl-ē- і споріднене давньому позначенню кольора *g(h)el- (реєструється в назвах жовтого, зеленого, блакитного кольорів). Тобто перед нами лексема, яка засвідчує приклад дії семантичної моделі ‘набувати певного кольору (зеленого, бурого/іржавого)’ → ‘пліснявіти, починає цвісти’, пор. типологічно споріднені укр. діал. *спідіти* ‘брудити, іржавіти’ ~ *спáдіти* ‘пліснявіти’ (ЕСУМ 5, 338; до форм типу *снадь* ‘загар, смуглявість’). Подовжений ступінь ē знаходимо також у лит. іменнику *gėlė* ‘квітка’ (Smoczyński 167; до *gel-* ~ *geltas* ‘жовтий’), який, імовірно, утворено від зниклого *gēlēti — буквального аналога пел. *žalēti.

7. **Кід(ц)язити**, знев. ‘кидати маленькими дозами’, **кідзязити** ‘т. с.’ (СлБГ 198) мають близький відповідник у вигляді слц. *kycati* ‘розкидати, розсипати’. Обидві лексеми, як нам видається, належать до гнізда експресивних форм, серед яких ще чес. *kycati*, слц. *kycati* ‘падати, відпадати шматками потроху’, ‘кинути(ся)’

⁷ Прототипи *gōb- виведений Ф. Безлаєм. Докладніше про деякі похідні з цієї основою див.: *Лісові О. І. Слов’янські мовні релікти в топонімі Балкан*. — К.: Кіровоград, 2008. — С. 56—57.

(Machek 313), що, можливо, дійсно з'явилися на базі *y*-інтенсива до **kydati* (тобто **kydsati*), як уважав В. Махек (Machek 313: лише чес. і слл. матеріал), однак останні дві зазнали впливу з боку афективних дієслів *різного* походження на зразок укр. діал. *кицяти* 'бити, доторкатися рукою у грі в жмурки', слл. *kyckat* 'плямити', пол. *kicać* 'стрибати з припаданням до землі' та ін. (ЕСУМ 2, 440: укр. *кицяти* зіставляється зі слл., проте відділяється від пол.). Отже, укр. буков. *кід(ц)яти* і чес. *kycati*, слл. *kyckat* утворюють вузьку ізоглосу — одну з тих, які пов'язують архаїчний лексикон укр. говірок Буковини зі словником західнослов'янських мов.

8. **Кономáха**, згруб. 'велика грудка землі' (СлБГ 228). Сучасна форма виникла внаслідок переосмислення структури первісного образу **коцман* < **кочман*, що у свою чергу сягає псл. **koč-e-manь* — похідного від кореня **koč-*, рефлексів якого часто позначають опуклі, округлі предмети, пор. серб. діал. *коч* 'крупний горіх у дитячій грі в горіхи', блр. діал. *коч* 'еп'ятає в яйці' (ЖСЯ 10, 106). Перехід *ч* > *ц*, швидше за все, зумовлений контаминативним зближенням із *коцати* 'стукати, бити' (СлБГ 228), яке стало можливим через асоціативний зв'язок дій скопування землі й розбивання земляних грудок. Звук **e* між коренем і суфіксом «тематизує» твірну кореневу основу, як у випадку із **o* в рос. *глух-о-мань* при діал. пенз. *глу́рмань* 'глуха, малонаселена місцевість, глушина' (СРНГ 6, 214), серб. діал. *голоман* 'голодранець, бідняк' (Гаговић, 41).

Близьку аналогію в розвитку структури засвідчує семантично подібне укр. діал. *грудомáха* 'велика грудка, великий шматок якоїсь твердої маси' (Грінченко 332) < **грудман* < **grudomanь* / **grōdo-manь* < **gruda* / **grōda*, пор. укр. *грудá* 'грудка, шматок' (ЖСЯ 7, 146) і укр. діал. *глу́ма́р* 'глухий; людина, що погано чує' ~ *глу́рман* 'т. с.' (Чабаненко 235), буков. *глу́рман*, знев. 'глухий' (СлБГ 72), у яких також представлена видозміна в ауслауті, спричинена дезактуалізацією фронанта *-manь*.

На завершення відзначимо, що саме з таких лексем, у яких етимологічна фіналь *-manь* зазнала переосмислення й перебудови під впливом слів з активними суфіксами *-ac-*, *-ak-*, в окремих слов'янських діалектах пізнього часу виабстрагувалися нові суфікси

-*(o)мах-*, -*(a)мак-*, представлені, напр., в укр. діал. *корчомáха* 'товста крива палиця', *корчма́ка* 'сучкуватий обрубок дерева' ~ *корч* 'выкорчуване дерево або пень; куш' (ЕСУМ 3, 45: словотвір не коментується), рос. куйбиш. *бурдамáха* 'погана, прокисла юшка; прокисле молоко' ~ *бурда* 'суміш чого-небудь, щось перемішане', 'страва, яка починає псуватися' (СРНГ 3, 283), кадузьк. *костомáха* 'велика кістка' (СРНГ 15, 78) ~ *кость* і под.

9. **Кукла** 'прядиво, намотане на кужіль' (СлБГ 238) разом із зах.-волин. *ку́ля* 'рід весільного печива' (Корзонюк 146) виступає, напевно, єдиним східнослов'янським репрезентантом псл. **kukъla* (ЕССЯ 13, 94—95: лише південно- й західнослов'янські форми зі значенням 'камінь', 'хліб круглої форми', 'зігнута палиця'). Семантика 'моток прядива' у похідних з основою **kuk-* трапляється спорадично, пор. **kuka* > болг. діал. *ку́ка* 'клубок прядива', **kukъсь* > рос. діал. *ку́киши* 'чесане пасмо льону для насадки на прялку' (ЕССЯ 13, 95).

10. **Маго́вня, маго́вля**, аугм. 'голова' (СлБГ 272). Зіставлення цих форм із *го́вдя, го́вда*, аугм. 'г. с.' (СлБГ 84) дозволяє виділити в них преформант *ма-* і, таким чином, включити їх до групи праслов'янських похідних із префіксом **ma-* (пор. **ma-kužavъ*; ЕССЯ 17, 148; із варіантним **mo-* пор. **mo-pogъjъ*; рос. діал. *мопóгий* 'про людину із хворими ногами'; ЕССЯ 19, 211; укр. діал. *могу́ля* 'гуля' — «афективне утворення, пов'язане, очевидно, з *гу́ля*»; ЕСУМ 3, 495) від **gъlda* — консонантного розширення ступеня редукції іє. **gel-* 'стискати, б'гати', 'грудка, предмет кулястої форми', фігурально вжитого на позначення голови. Пор. приклад з іншим вокалізмом і варіантним розширенням (**gel-g-*), представлений в гр. γέλυς 'головка часнику' (Frisk 295: до іє. **gel-*, але із тлумаченням структури як **γέλ-γυλις*). Сказане дозволяє піддати сумніву доцільність порівняння *маго́вня, маго́вдя* з *маглё́вка* 'голова', запропонованого в ЕСУМ (3, 353). Стосовно варіанта *маго́вня* зауважимо, що він виник у місцевому мовленні внаслідок подальшого фонетичного розвитку похідної форми **маго́вд-ня*.

Ще один випадок збереження в місцевому словнику похідних із префіксом **ma-/mo-* представлений дієсловами *маи́шка-ро́литиси (-са)*, *мои́шкороди́тиси (-са)*, *мои́шкоро́дитиси (-са)*.

машкоробитися (-са) 'возитися' (СлБГ 299), у яких він приданий до основи експресивного *skorditi, пор. рос. діал. смол. скородить 'говорити нісенітниця, дурниці', яке із причин формальної подібності ототожене з дієсловом скорсодить 'боронувати землю' і тому подане з ним в межах однієї дефініції (див.: СРНГ 38, 97). У дериваційному аспекті пор. також *mo-trošiti (ОССЯ 20, 68). Інше тлумачення мошкоробити 'чаклувати, показувати фокуси', 'возитися', як контамінації мошити 'возитися' і родити, запропоноване в ЕСУМ (3, 527; а втім, воно не пояснює природу сегмента -ко- в цих лексемах).

11. Скуди, -ів, мн. 'інструмент', 'мотки ниток' (СлБГ 498), найімовірніше, репрезентує псл. *sъk-ula/*sъk-ulъ, тобто суфіксальне похідне від *sъkati, *sъkъ — апофонічного варіанта до *sukati, укр. сукати 'сукати, намотувати', пор. укр. діал. сукатило 'знаряддя для намотування пряжі з клубків на цівки' (ЕСУМ 5, 470: сукати) < *suka-dlo. Давність утворення може не обмежуватися праслов'янською добою, оскільки деривати від іє. *suk- з опорним -l- у суфіксальній частині відзначені ще в литовській і латинській мовах, пор. лат. *sucula* 'моток пряжі', 'лебідка, корба' поряд із лит. *ap-sūkalias* 'дверні петлі' (Walde 621—622: до егмона *seu-, *seuq-).

До списку слов'янських фондових лексем належить і дієслово *сукати (колись існувало в буковинських говірках чи й нині вживається, проте ще не записане збирачами діалектної лексики), яке відображає псл. *sukati — форму з подовженим вокалізмом, пор. ступінь редуції у формі *sъkati (частина ряду *seuk- : *suk- : *sūk-). Його слід знаходимо в субстантивованому дієприкметнику суканий 'однобокий килим із забиралим тканиям' (СлБГ 484). Слов'ян. *suk- у *sukati відповідає лит. *sūkis* 'оберг', 'вигин' (наведене за: Smoczyński 613: *sūkti*), яке вживається також і як текстильний термін зі значенням 'сукання' (Lyberis 763).

12. *Сочити зберігається у складі префіксальної форми розпосочити, знев. 'розбити' (СлБГ 463). Буковинський локалізм логічно зіставляти з рос. діал. волог. *сочеть* 'навесні робити карби на дереві, знімаючи кілька смуг кори', 1892 р. (СРНГ 40, 91), структура якого зазнала перебудови (спочатку — *сочить, пор. девер-

батиш на *-slo*, представлений в рос. діал. також *сочисъ* 'струть-нок, виготовлений з кістки', 1899 р.; СРНГ 40, 91), *словен. жобъ* 'збивати, складати роги' < **sošiti* — іст. до **sekŭti*². Таким чином, географія слів дієслова **sošiti* й групи похідних від **soš-* (к. **sek-* / **šek-* 'рубати, сівти', 'рзати') не обмежена діалектно-словенською та словацькою мов. оскільки рефлексні стільнокореневі утворення простежуються ще й у східнослов'янських говірках, де окрім репрезентантів **sošuta*, знаходимо ще й **sošiti* (буков. **sočati*) та **sošidjo* (пор. вище рос. *потен instrumenti sočimj*).

13. *Халати*, рідк. 'їсти, не пережовуючи страву, голосно ковтаючи її' (СлБГ 609) може бути зіставлене з болг. *халамъ* 'чипляти, халирати, чиплятися, ворухити', словен. *haljati* 'йти в довгому одязі, що спадає', рос. діал. *халать* 'тихо йти' < **xalati* / **xal'ati* (ЕССЯ 8, 13—14). Семантичний бік запропонованого зіставлення не викликає сумнівів, оскільки в практиці досліджень з історичної семасіології та етимології трапляються випадки розвитку й подальшого співіснування у споріднених дієсловах значень '(швидко, жадібно) їсти' і 'чипляти' або 'ковтати' і 'повільно йти', пор. напр. рос. діал. *халать* 'пожадливо їсти' і *халать* 'халати, красти'; рос. діал. *колтать* 'ковтати' і 'кульгати' (ЕССЯ 8, 18—19, 13, 190—191; **xarati*, **kyltati*). У семантичному плані буков. *халати* 'їсти, не пережовуючи страву, голосно ковтаючи її' також не пов'язане з огляду на болг. *хали* 'ненажера' (ЕССЯ 8, 12; **xala* / **xalŭ*), яке має підстави припустити колишнє існування діал. *халам* зі значеннями на зразок 'жадібно їсти', 'поквалливо їсти'.

Буковинська форма для нас важлива тому, що виступає прямим свідченням того, що похідні словотвірно-етимологічного гнізда з основою **xal-* колись були поширені також і в частині українських говірок (під відновленими в ЕССЯ 8, 12—17 аретивами **xala* / **xalŭ*, **xalati* (?), **xalati* / **xal'ati*, **xalēti*, **xaloga* / **xalŭlŭ* відсутні укр. рефлексні, а надане тут *халуззя* 'дрібні гілля пруття', на нашу думку, є фонетичним варіантом до *галуззя*

² *Варбит Ж. Ж.* Праславянская морфология, словообразование и этимология. — М., 1984. — С. 168.

‘т. с.’ < *galozьje, пор. аналогічну зміну *g- > x-* в укр. *гамуз* ‘м’якуш’ при *хамуз* ‘каша’; ЕСУМ 1, 466).

Ще одним елементом слов’янського лексичного ґнізда з етимологом **xal-* у словнику буковинського діалекту є *халасувати* ‘їсти поспішно, пожадливо’ (СлБГ 609), яке, на відміну від давнішого *халати*, має відповідники в інших карпатоукраїнських говірках, пор.: гуц. закарп. *халасувати* ‘ласувати, їсти з апетитом і ласкотом’ (МСГГ 216), бойк. *халастати* ‘(новий одяг) нищити’, ‘жадібно їсти’ (Онишкевич 2, 336) — форма з експресивним *t*-розширенням, *халасати*, *халасувати* ‘жадати, жадібно ковтати’ (Желеховський II, 1032). Щодо співвідношення значень ‘нищити’ : ‘жадібно їсти’ в етимологічно тотожних утвореннях (див. вище бойк. рефлекс) пор. болг. *къщам* ‘бити, розбивати виєнт, на шматки’ та блр. діал. *кѡўчаць* ‘жувати’ < **късати* / **късати* (ЕССЯ 13, 183).

Перелічені дієслова відтворюють похідну від **xalati* / **xal’ati* пізньопраслов’янську (карпатську?) форму **xalasiti* (**xalasati*?), пор. у словотвірному аспекті рос. діал. *матаситься* (й *матаситься*) ‘погрожувати, загрожувати, замахуватися’ поряд із чес. *matati* ‘лякати, страхати’ (ЕССЯ 17, 236: **matati*).

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

- Гаговий — *Гаговий С.* Из лексике Пине (село Безуге) // Сриски диалектоложки зборник: Расправе и града. — Београд, 2004. — С. 1—312.
- Горбач — *Горбач О.* Південнобуковинська гучульська говірка і діалектний словник села Бродина, повіту Радкиш (Румунія). — Мюнхен, 1997. — XII, 113 с.
- Гринченко — *Словарь української мови* / Упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Гринченко. — К., 1907. — Т. 1. — 494 с.
- ЕСУМ — *Етимологічний словник української мови*. В 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. — К., 1982—2012. — Т. 1—6.
- Желеховський — *Желеховський Є., Неодільский С.* Малорусько-німецький словар. — Л., 1896. — Т. 1—2.
- Корзюшок — *Корзюшок М. М.* Матеріали до словника західноукраїнських говірок // *Українська діалектна лексика: Зб. наук. праць*. — К., 1987. — С. 62—267.

- Лисенко — *Лисенко П. С.* Словник поліських говорів. — К., 1974. — 260 с.
- МСГГ — *Піпаш Ю., Галас Б.* Матеріали до словника гуцульських говірок. Косівська Поляна і Росішка Рахівського р-ну Закарпатської обл. — Ужгород, 2005. — 266 с.
- Онишкевич — *Онишкевич М. Й.* Словник бойківських говірок: В 2 ч. — К., 1984. — Ч. 1—2.
- СлБГ — Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н. В. Гуйванюк. — Чернівці, 2005. — 688 с.
- СРНГ — Словарь русских народных говоров / Под ред. Ф. П. Филина и Ф. П. Сороколетова. — М.: Ленинград / СПб., 1965—2006. — Вып. 1—40.
- Чабаненко — *Чабаненко В. А.* Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. — Запоріжжя, 1992. — Т. I. — 324 с.
- Шило — *Шило Г. Ф.* Наддністрянський регіональний словник. — Л., 2008. — 288 с.
- ЭСЯ — Этимологический словарь славянских языков: Праслав. лекс. фонд / Под ред. О. Н. Трубачева и А. Ф. Журавлева. — М., 1974—2011. — Вып. 1—37.
- Frisk — *Frisk H.* Griechisches etymologisches Wörterbuch. — Heidelberg, 1960. — Bd I. — 938 s.
- Lyberis — *Lyberis A.* Lietuvių-rusų kalbų žodynas. — Vilnius, 2001. — 951 p.
- Machek — *Machek V.* Etymologický slovník jazyka českého. — 2. vyd. — Praha, 1968. — 866 s.
- Pokorny — *Pokorny J.* Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. — Bern: München, 1959. — Bd I. — 1183 s.
- Skok — *Skok P.* Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. — Zagreb, 1971. — Knj. I. — XXXVIII, 789 s.
- Smoczyński — *Smoczyński W.* Lietuvių kalbos etimologinis žodynas. — Vilnius, 2007. — 798 s.
- Walde — *Walde A., Hofmann J. B.* Lateinisches etymologisches Wörterbuch. — Heidelberg, 1954. — Bd II. — 853 s.